VELUWE

OLDEBROEK

gemeentebeschrijving

Monumenten
Inventarisatie
Project

provincie
GELDERLAND

MONUMENTEN INVENTARISATIE PROJECT

Ten geleide

Het Monumenten Inventarisatie Project (MIP) is een landelijk opgezet project met het doel om in betrekkelijk korte tijd - 5 jaar - een inventarisatie te verkrijgen van bouwkunst en stedebouw uit de periode 1850-1940. De uitvoering van het project wordt verzorgd door de provincies. In Gelderland heeft de provincie de Stichting MIP-Gelderland opgericht, die belast is met de uitvoering van het project.

In Gelderland wordt het MIP uitgevoerd conform de Gelderse streekplanindeling: Midden-Gelderland, Oost-Gelderland, Veluwe en Rivierenland. Binnen deze inventarisatiegebieden wordt per gemeente geïnventariseerd.

Het eindprodukt, waarover de gemeenten de beschikking krijgen, bestaat uit 3 rapporten, te weten een regiobeschrijving, een gemeentebeschrijving en een inventarisatierapport.

In de regiobeschrijving wordt op hoofdlijnen een schets gegeven van ontwikkelingen die bepalend zijn geweest voor de ruimtelijke kwaliteit, i.c. bouwkundige en stedebouwkundige karakteristieken, uit de periode 1850-1940 in het inventarisatiegebied. Het betreft veelal ontwikkelingen en karakteristieken die behalve van lokaal belang ook een boven-lokaal belang vertegenwoordigen.

In de gemeentebeschrijving, die kan worden beschouwd als een verfijning die betrekking heeft op een deel van het grondgebied van de regiobeschrijving, worden op beknopte wijze de voornaamste historisch-geografische, sociaal-economische, bouwkundige en stedebouwkundige ontwikkelingen uit de periode 1850-1940 weergegeven.
In dit verband dient hoofdstuk 4.5. *Karakterisering geïnventariseerde bebouwing* afzonderlijk te worden genoemd. Het betreft een hoofdstuk dat als "schakel" fungeert tussen het beschrijvende en het inventarisatiegedeelte, te weten het inventarisatierapport.

Het inventarisatierapport voorziet in een beknopte weergave per gemeente van de gebouwde omgeving uit de periode 1850-1940 in de vorm van objecten en complexen op basis van de uitgewerkte MIP-formulieren.

Hoewel de 3 rapporten afzonderlijk kunnen worden gelezen, verdient het aanbeveling het inventarisatiegedeelte niet los te zien van het beschrijvende gedeelte en omgekeerd.

..2/

Met betrekking tot het gebruik van de MIP-eindprodukten dient het volgende te worden opgemerkt.

Bij schrijven d.d. 21 september 1989 - nr. WZ89.59395 - WZ/CE404 is de provincie Gelderland accoord gegaan met de samenwerkingsovereenkomst, zoals opgesteld van rijkswege bij schrijven d.d. 11 augustus 1989, nr. U-172.612, inzake de uitvoering van het Monumenten Inventarisatie Project in Gelderland.

In artikel 8 van bedoelde overeenkomst is het gebruik van de eindprodukten geregeld. Dit artikel luidt als volgt:

"Artikel 8. Gebruik eindprodukten

1. De Provincie is evenals de Rijksdienst ook nadat de eindprodukten als bedoeld in artikel 1, leden a t/m e (*) zijn opgeleverd gerechtigd deze eindprodukten, geheel of gedeeltelijk voor eigen gebruik aan te wenden, te vermenigvuldigen of te publiceren, dan wel, al dan niet tegen financiële vergoeding, voor gebruik aan derden beschikbaar te stellen.
2. De Provincie maakt met derden die zij bij de uitvoering van het Project betrekt zodanige afspraken, dat hen niet de bevoegdheid toekomt, bv. door een beroep op hun toebehorende auteursrechten, in het in het eerste lid omschreven gebruik, geheel of gedeeltelijk te beletten of te belemmeren.
3. De Rijksdienst en de Provincie bevorderen de totstandkoming van openbare publicaties over jongere bouwkunst en stedebouw uit de periode midden 19e eeuw - Tweede Wereldoorlog."

Wij verzoeken u bij het gebruik van de eindprodukten de geraadpleegde bron(nen) te vermelden.

GEMEENTEBESCHRIJVING

GEMEENTE OLDEBROEK

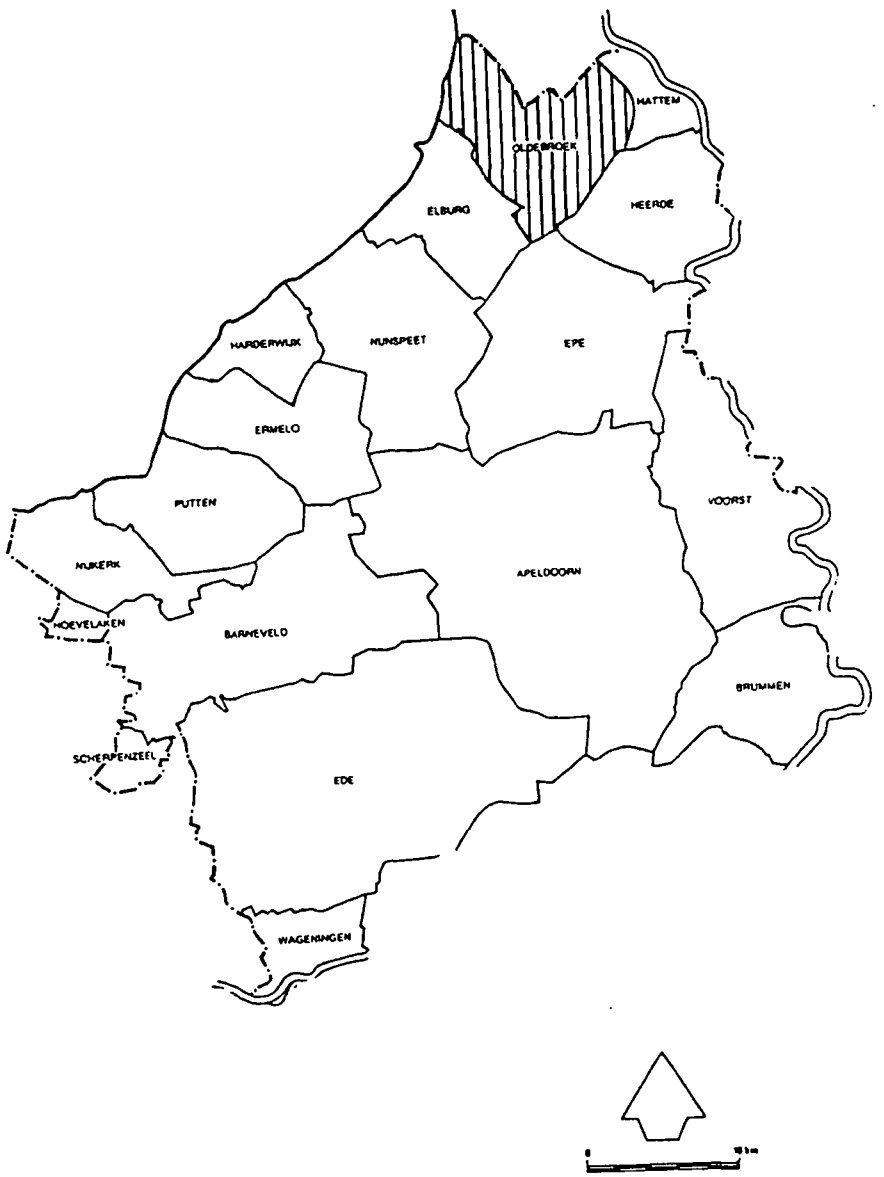

INHOUDSOPGAVE

		blad:
1.	INLEIDING	3
2.	BODEMGESTELDHEID EN GRONDGEBRUIK	8
3.	INFRASTRUCTUUR	11
4.	NEDERZETTINGSSTRUCTUUR	13
4.1.	Algemeen	13
4.2.	Functionele ontwikkelingen - periode 1800-1850 - periode 1850-1900 - periode 1900-1940	13
4.3.	Stedebouwkundige structuur: - Oldebroek - Oosterwolde - Kampernieuwstad / Noordeinde - 't Loo - Wezep - Hattemerbroek - Verspreide bebouwing	14
4.4.	Ontwikkelingen na 1940	18
4.5.	Karakterisering geïnventariseerde bebouwing	18
4.6.	Typologie uitbreidingen gemeente Oldebroek 1850-1940	23
4.7.	Bijzondere gebieden	23
GERAADPLEEGDE ARCHIEVEN/BIBLIOTHEKEN, KAARTMATERIAAL EN LITERATUUR		24

1. INLEIDING

De gemeente Oldebroek bevindt zich in het inventarisatiegebied Veluwe en heeft een oppervlakte van 9.878 hectare. De gemeente Oldebroek bestaat uit de hoofdkernen Oldebroek en Wezep, alsmede de kernen Hattemerbroek, 't Loo, Kampernieuwstad/Noordeinde en Oosterwolde (zie afbeelding 1).
In 1974 heeft een grenswijziging met de gemeente Elburg plaatsgevonden, waarbij de grens nabij Oostendorp is rechtgetrokken. Tevens is een groot deel van de polder Oosterwolde aan de gemeente Oldebroek toegevoegd.
In 1975 vond een grenswijziging met de gemeente Hattem plaats, waarbij een deel van de polder Hattem werd afgestaan (zie afbeelding 2). De gemeente Oldebroek bestaat uit het grondgebied van het voormalige Oosterwolde, Oldebroek, Mullegem, Hierderwezep, Hattemerwezep, Voskuil en Hattemerbroek en delen van de Rekenkamervelden Noord-Veluwe (zie afbeelding 3).
De grenzen van het noordelijk poldergebied vallen grotendeels samen met afwateringskanalen, waaronder de Stouwe, de Koppelsloot, Gelderse Gracht en de Wijkwetering. In het noordwesten van de gemeente Oldebroek ligt het Drontermeer. De gemeente Oldebroek grenst aan de gemeenten Elburg, Epe, Heerde, Hattem, de in de provincie Overijssel gelegen gemeenten IJsselmuiden en Kampen, alsmede aan de in de provincie Flevoland gelegen gemeente Dronten.

De gemeente Oldebroek is in de periode 1850-1940 een vooral agrarische gemeente gebleven met een zeer beperkte industrialisatie. Velen vonden hun bestaan in de landbouw, militaire instellingen, het forensisme op Zwolle en de bouwnijverheid.
Op 1 januari 1990 telde de gemeente Oldebroek 21.488 inwoners.

Afbeelding 1
Gemeente Oldebroek in 1867

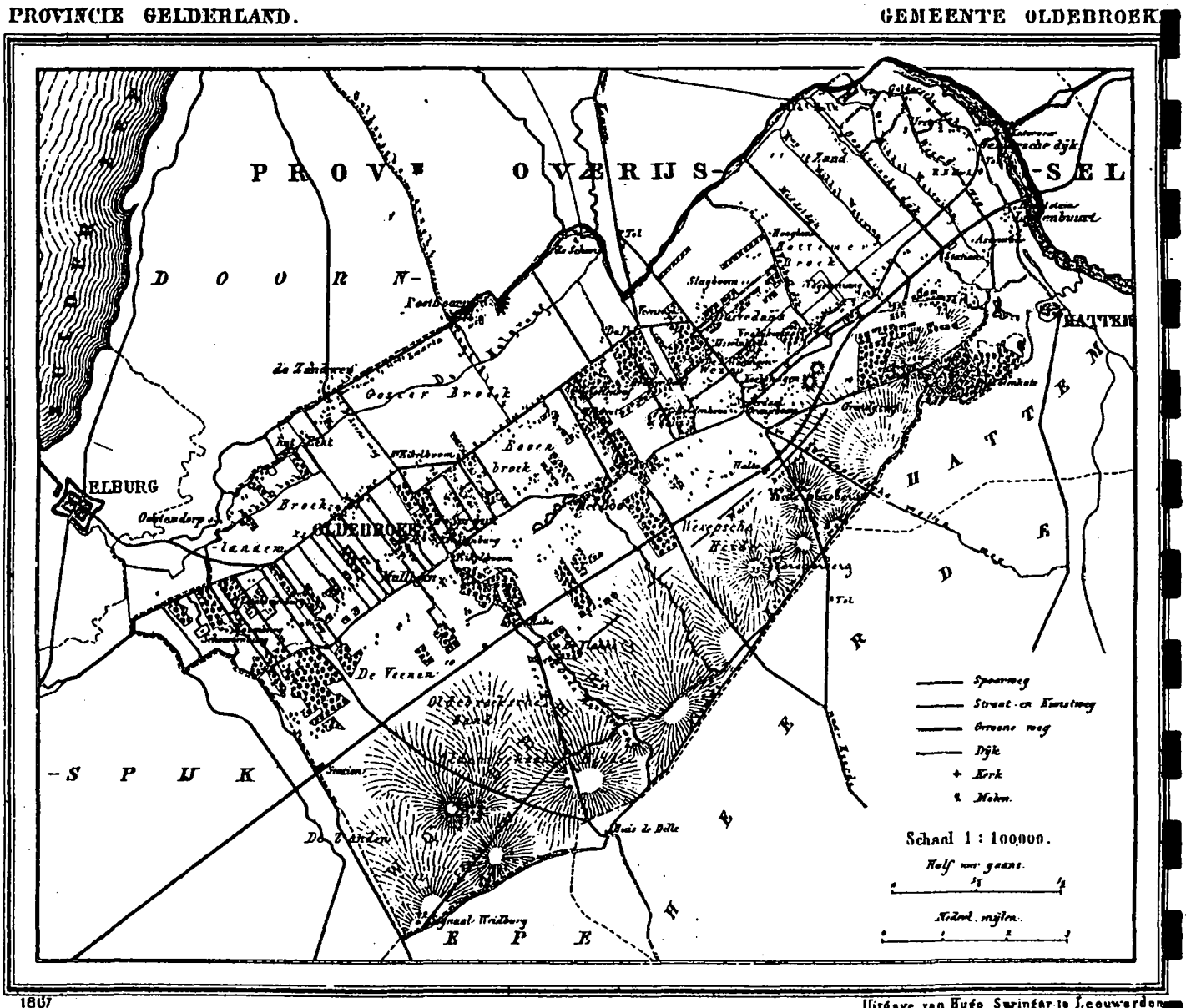

Afbeelding 1a
Gemeente Doornspijk in 1867

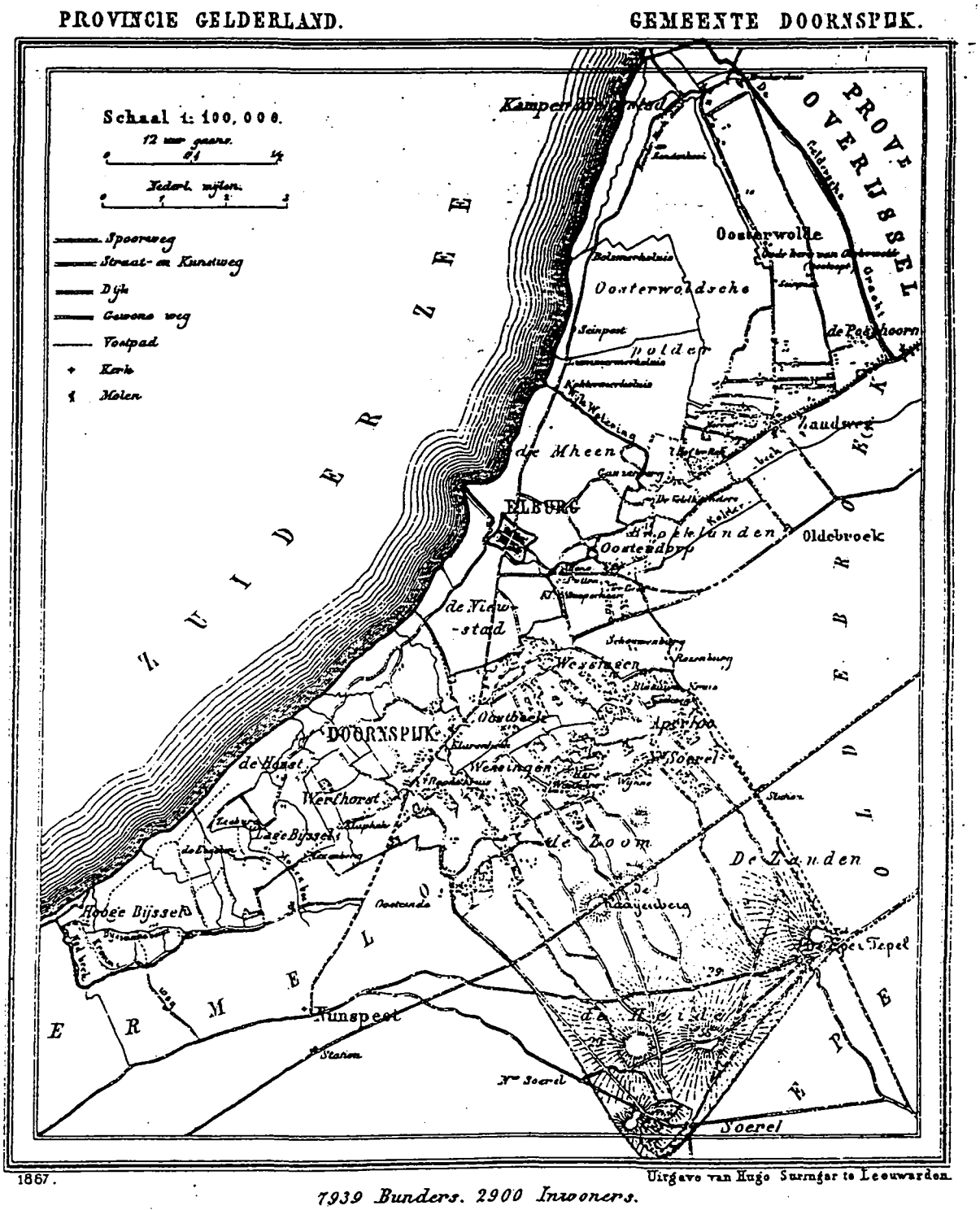

7939 Bunders. 2900 Inwoners.

Afbeelding 2
Grenswijzigingen gemeente Oldebroek 1974-1975

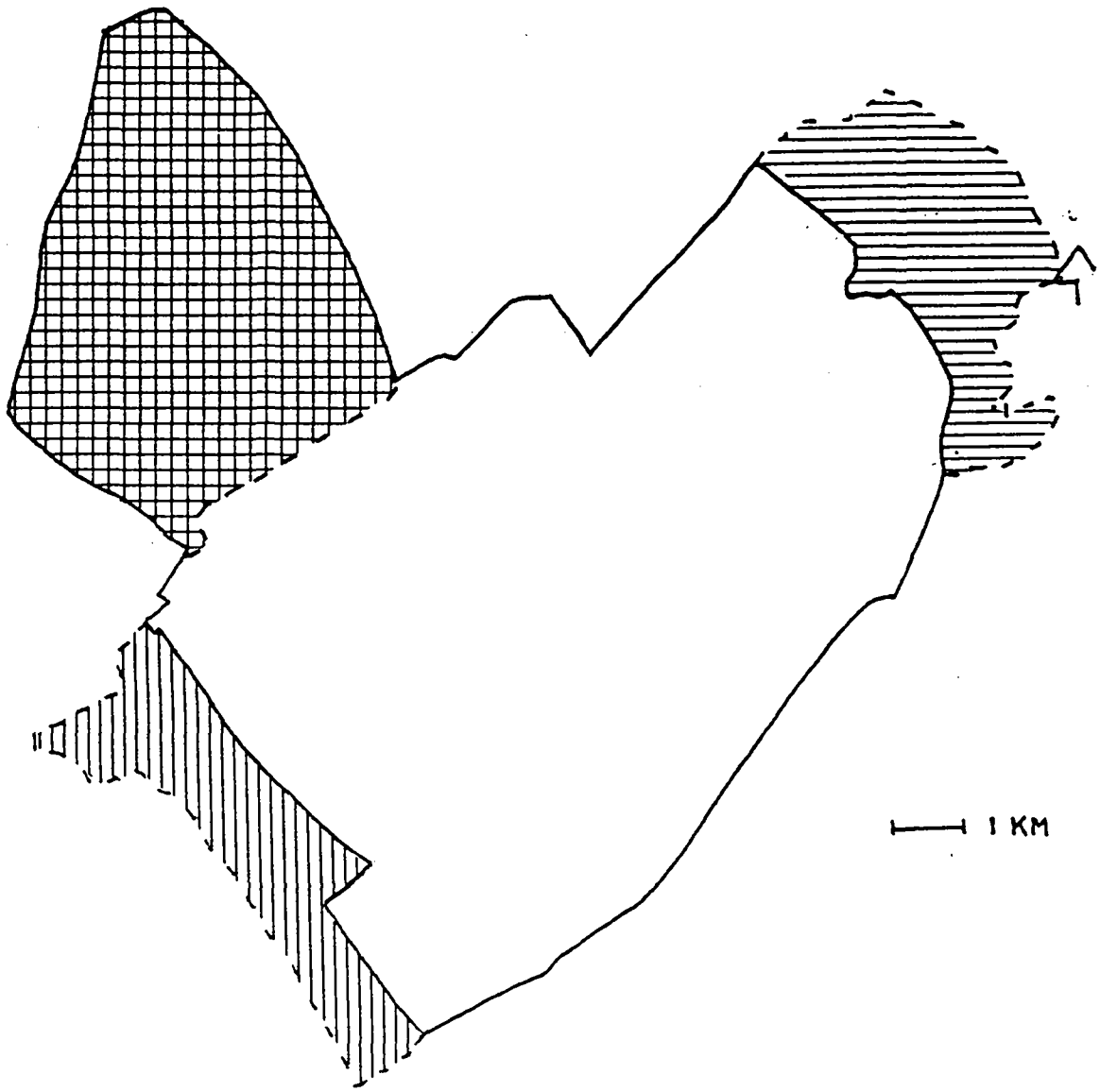

toegevoegd in 1974

afgestaan in 1974

afgestaan in 1975

grens in 1990

grens in 1867

Afbeelding 3
Indeling in dorpsgebieden

2. BODEMGESTELDHEID EN GRONDGEBRUIK

Gedurende de Saale-ijstijd zijn brede landijslobben in zuidelijke richting doorgedrongen. Daarbij zijn stuwwallen gevormd, waarvan de Woldberg deel uitmaakt (zie afbeelding 4). Aan de voet van de Woldberg ligt een smeltwaterdal, dat deels opgevuld werd met zand en grind, deels ook met dekzand. Gedurende de Weichsel-ijstijd zijn dikke dekzandpakketten op en langs de stuwwallen afgezet, alsmede in het smeltwaterdal en de ten noorden daarvan gelegen strandvlakte. Op de dekzandgordel langs de Woldberg, alsook op de dekzandruggen die in het Holoceen waren omgeven door het lager gelegen verveende kustgebied, werden onder invloed van ontginningen oude bouwlandgronden aangelegd. In de eeuwen die op de Karolingische Tijd volgden drong de zee steeds verder in zuidelijke richting op. In 1170 brak de zee door de smalle doorgang bij Friesland en werd de Zuiderzee gevormd. Na 1170 drong de Zuiderzee steeds verder in zuidelijke richting op. Het inmiddels aan de randen gevormde veen werd voor een deel weggeslagen of bedekt met klei. Gaandeweg werd de strook tussen kustlijn en dekzandgordel ingepolderd. Als gevolg van inpoldering is de Polder Oosterwolde vanaf de 12e eeuw tot stand gekomen. De eerste bedijking dateert uit de 14e eeuw. Van vrij recente datum zijn tevens de stuifzandgronden, welke ontstaan zijn na overexploitatie en onttrekking van grondwater.

Afbeelding 4
Geomorfologische kaart gemeente Oldebroek

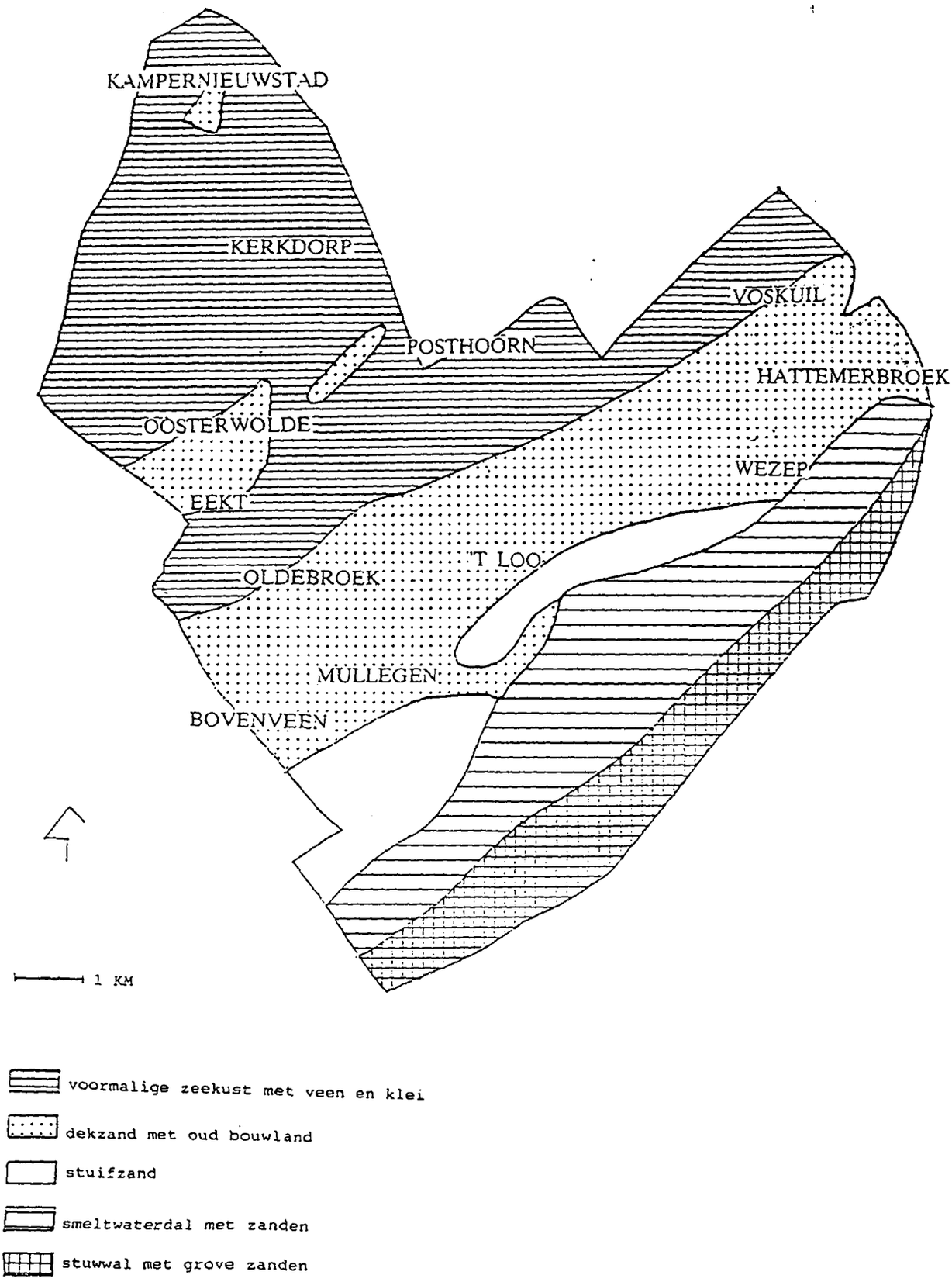

Het grondgebruik in de periode 1850-1940 heeft betrekking op de voormalige zeekust, dekzandgebieden, stuifzandgronden, het smeltwaterdal en de stuwwal. De stuwwal, smeltwaterdal en stuifzanden zijn deels bebost en deels heideveld. Vanaf de tweede helft van de 19e eeuw heeft verdergaande bebossing plaatsgevonden, overwegend op de grens tussen essen en woeste grond. Dit hing deels samen met het tegengaan van verstuivingen. De Woldberg is grotendeels in gebruik als militair oefenterrein. Het dekzandgebied werd grotendeels benut voor de teelt van rogge, in toenemende mate van aardappelen en haver, en in afnemende mate van boekweit. Inmiddels zijn de toentertijd vrijwel aaneengesloten essen en kampen omgezet in grasland. Vrijwel de gehele zone ten noorden van het dekzandgebied, alsook de lager gelegen gedeelten in de dekzandgordel zijn benut als grasland.

Tussen de stuwwal in het zuiden en de polder Oosterwolde bestaat een hoogteverschil van ca. 40 meter. De zuidflank van de dekzandgordel ligt echter al op een hoogte van zo'n 10 meter boven N.A.P., zodat het hoogteverschil naar het Drontermeer slechts enkele meters bedraagt. Om het naar het noordwesten afstromende water te kanaliseren zijn talloze kavelsloten gegraven, uitmondend op weteringen als de Eekterbeek, de Heigraaf, de Geldersche Gracht, Wijkwetering, Tochtsloot, Dwarswetering, Noordermerk Kanaal en de Oosterwoldsche Molenvliet. Als gevolg van de strookvormige afwateringssloten is een slagenlandschap ontstaan.

De nederzettingen in de polders kennen een vooral lineaire structuur, grotendeels in samenhang met dijken en wegen. Op de dekzandruggen in de polders zijn onder meer Oosterwolde en Eekt ontstaan. De vroegste occupatie heeft hier plaatsgevonden op de overgang van rug naar polder. Oldebroek en Hattemerbroek zijn ontstaan op uitlopers van de dekzandgordel in de polder. De dekzandgordel tussen Bovenveen en Wezep ligt enkele meters hoger dan de polder. De nederzettingen zijn hier ontstaan op de overgang van dekzandgordel naar de polder. Hierbij werden ook delen van de stuwwalhelling geoccupeerd, waardoor niet zozeer sprake is van een lineaire nederzettingsstructuur, gelieerd aan strokenverkaveling. Rondom de spoorlijn is de dekzandgordel blokvormig verkaveld. Ten zuiden daarvan is sprake van onregelmatige verkaveling.

3. INFRASTRUCTUUR

Reeds in de Late Middeleeuwen lag Wezep aan de handelsroute tussen Harderwijk/Elburg en Zwolle. Deze weg lag op de dekzandgordel. Omstreeks 1825 is aan dé noordkant van de dekzandgordel de Zuiderzeestraatweg aangelegd, onder meer via Oldebroek, Wezep en Hattemerbroek. Omstreeks 1850 werd de weg van Heerde, via Wezep naar Kampen verhard. Met uitzondering van de zone ten zuiden van de dekzandgordel is het wegenpatroon in de gemeente Oldebroek uitermate rechtlijnig opgezet. De voornaamste wegen lopen evenwijdig aan de dekzandgordel, aan de diverse weteringen of loodrecht daarop.

Diverse dijken en weteringen zijn tussen de 12e en 14e eeuw aangelegd, zoals de Gelderse Gracht, de Grote Woldweg en de Winterdijk. De polder Oosterwolde werd in merkten verdeeld, met zogenaamde stouwen als waterkering.
Voor de afwatering werden sluizen en gemalen gebruikt, zoals de Bolsmerksluis (1890 stoomgemaal). De oudste dijken dateren uit de 14e eeuw. Omstreeks 1825 werd ten noorden van Kampernieuwstad de Dronter/Gelderse Sluis in gebruik genomen (1925 stoomgemaal) ten behoeve van de Dronther Overlaat.

In 1863 werd de spoorlijn Amersfoort-Hattem in gebruik genomen (in 1865 doorgetrokken tot Zwolle) met stations te Oldebroek, Wezep en Hattemerbroek. Omstreeks 1889 werd de spoorlijn Dieren/Apeldoorn-Hattem hierop aangesloten. In 1938 werd het station Hattemerbroek opgeheven. De Zuiderzeetramweg (Nunspeet-Hattem, 1908) reed via Oldebroek en Wezep. In 1931, kort na de opening van de nieuwe verkeersbrug bij Zwolle, werd de tramdienst opgeheven ten gunste van de bussen van de Algemene Transport Onderneming.

Kort na de Eerste Wereldoorlog werd te Oldebroek een electrische centrale in gebruik genomen, welke omstreeks 1924 door de P.G.E.M. werd overgenomen.
Een heel vroege drinkwaterleiding ten behoeve van Kampen (met reservoirs aan de westzijde van de Woldberg) met afleidingen in Oldebroek werd in gebruik genomen.

Afbeelding 5
Gemeente Oldebroek, belangrijkste wegen omstreeks 1930

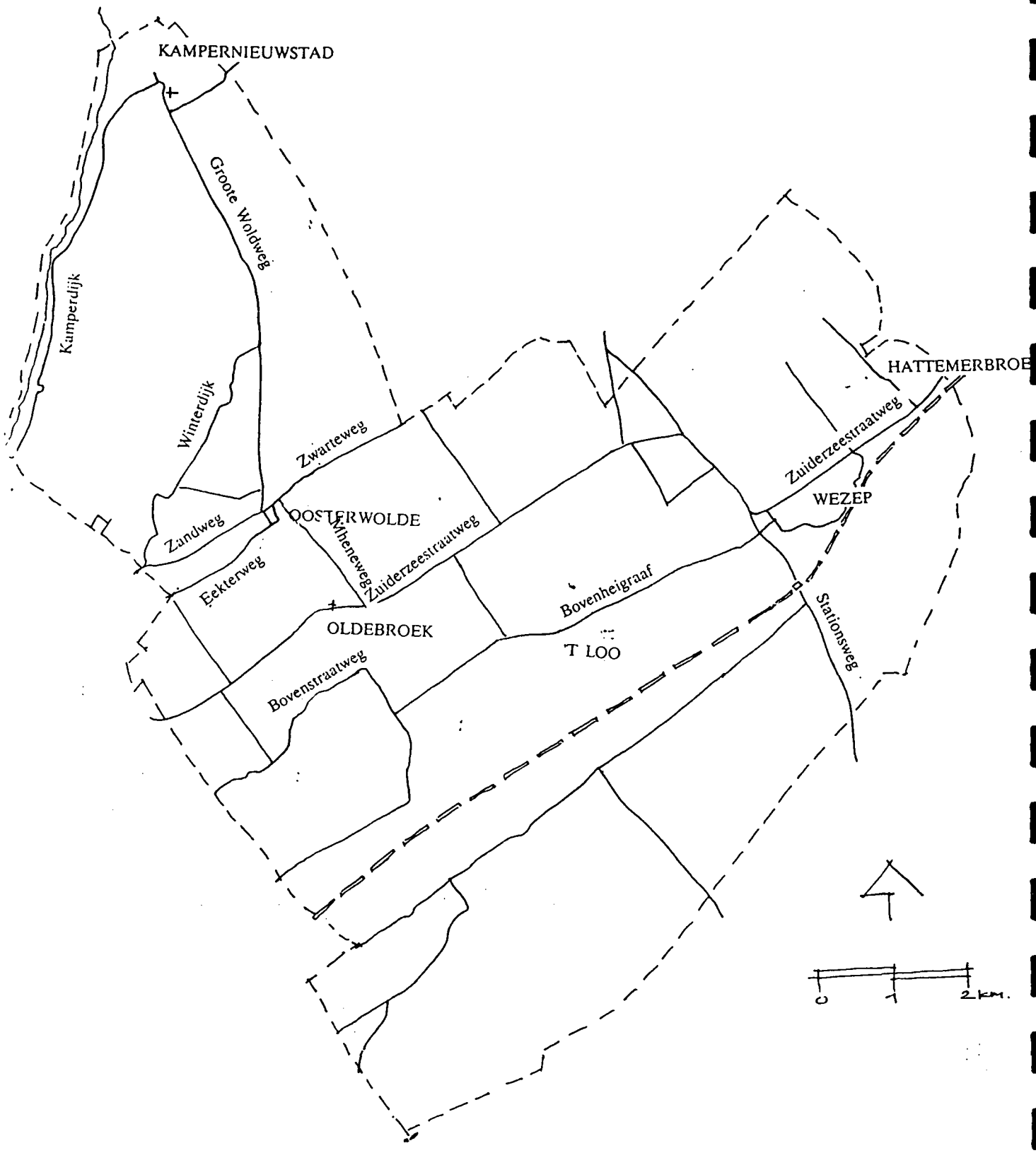

4. NEDERZETTINGSSTRUCTUUR

4.1 Algemeen

Tot de oudste geoccupeerde gedeelten in de Zuiderzeestrook behoren de gradiënten van stuwwal naar dekzandgordel en de dekzandruggen langs de kust. In de Middeleeuwen drong de Zuiderzee steeds verder in zuidelijk richting op. Niet alleen de nederzettingen op de dekzandruggen in het veen, ook de Zuiderzeesteden Harderwijk, Elburg, Kampen en in feite ook Zwolle werden bedreigd. Op de dekzandgordel vond een zekere verschuiving van de bewoningsconcentraties plaats in de richting van de polder. Zandverstuivingen bedreigden de essen en kampen op de dekzandgordel vanaf het zuiden. De Gelderse Rekenkamer nam vanaf zijn oprichting in de 16e eeuw het grootste deel van de woeste grond ten zuiden van de dekzandgordel in beheer.

4.2. Functionele ontwikkelingen

Periode 1800-1850

In het begin van de 19e eeuw werd een begin gemaakt met de verdeling van gemenegronden. Tevens werden de domeingronden verkocht (1843). In 1863 was ca. 2.500 hectare verkocht. Landbouw vormde het voornaamste middel van bestaan.

Periode 1850-1900

Vanaf 1850 vond bebossing van het gedeelte rond de later - in 1863/1865 - aangelegde spoorlijn plaats. Dit in verband met de verkoop van (mijn-)hout en het tegengaan van verstuivingen. Tevens vonden enige ontginningen plaats. De beroepsbevolking bleef overwegend op de landbouw georiënteerd. Er werkten enige tientallen personen op de steenfabriek en de papierfabriek, beide thans gelegen op grondgebied van de gemeente Hattem. Tussen 1840 en 1870 werkten zo'n 60 personen op de calicotweverij te Oldebroek. Enkele verdienden bij in de klompenmakerij.

Periode 1900-1940

Tussen 1850 en 1940 groeide het inwonertal in de gemeente Oldebroek met zo'n 6.000 personen naar ca. 10.000 personen in 1940. De groei wordt sterker vanaf 1900 (zie afbeelding 6). Oldebroek is echter een expulsiegemeente, gezien het vertrekoverschot van ca. 27% ten opzichte van de natuurlijke bevolkingsgroei. De uitbreiding van de eigen bestaansmogelijkheden bleef beperkt. Er was sprake van een zuivelfabriek, een brikettenfabriek te Wezep en een pluimveevoederfabriek. In aantallen werknemers is de industriële sector in de gemeente Oldebroek van geringe betekenis. Velen werkten in de agrarische sector. Van toenemende betekenis werden echter de militaire instellingen (Wezep 1938), het forensisme op Zwolle en de bouwnijverheid.

Oldebroek

Rond 1850 bestond de bebouwing van Oldebroek uit een concentratie van lintbebouwing langs de Zuiderzeestraatweg. De bebouwing bestond voornamelijk uit boerderijen. Meer verspreid lagen aan de slingerende Bovenstraatweg en Mheneweg eveneens boerderijen. In de periode 1850-1940 vond een beperkte uitbreiding plaats, waarbij de Zuiderzeestraatweg een verdichting van bebouwing kreeg, met villa's en gemengde woningbouw. Nabij de kerk is de bebouwing voornamer en hoger.

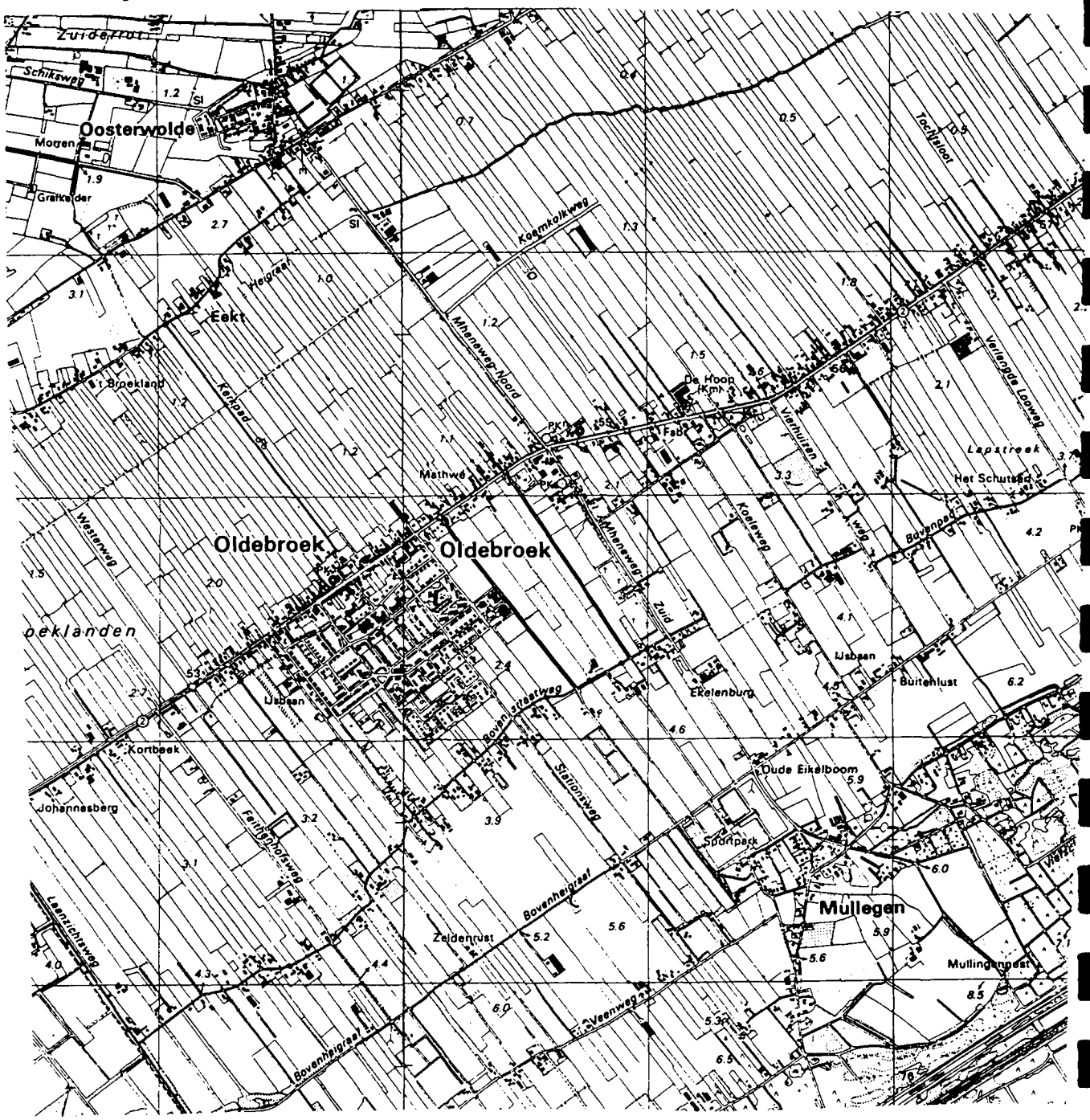

Oldebroek en Oosterwolde omstreeks 1990

Oosterwolde
Rond 1850 bestond de bebouwing van Oosterwolde uit lintvormige boerderijbouw langs de Zandweg en Zwarteweg. In de periode 1850-1940 werden voornamelijk boerderijen gebouwd langs de Oostendorperstraatweg (Zandweg) en Zwarteweg. Aan de Duinkerkerweg werd omstreeks 1930 een rijtje middenstandswoningen gebouwd.

Kampernieuwstad / Noordeinde
In de periode 1850-1940 vond aan de Zomerdijk beperkte bebouwing plaats. De Gelderse Sluis met sluiswachterswoning vormen in de noordelijkste punt van Gelderland de waterstaatkundige bouwwerken uit genoemde periode. De Gelderse Sluis dient nog altijd voor de ontwatering van de polder Oosterwolde.

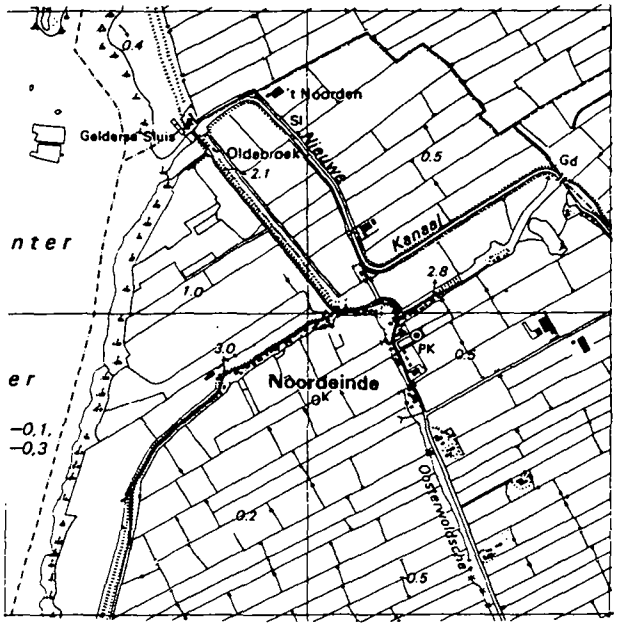

Kampernieuwstad/Noordeinde omstreeks 1990

't Loo
Aan de Harm Aartweg en Bovenheigraaf werden in de periode 1850-1940 verspreid boerderijen gebouwd.

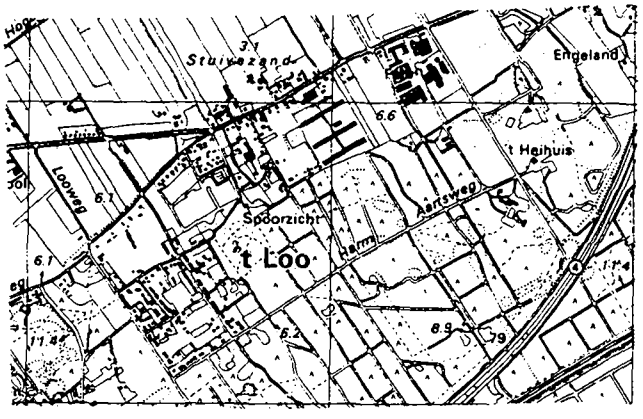

't Loo omstreeks 1990

Wezep

De structuur van Wezep bestond in 1850 uit een concentratie van boerderijbebouwing rond het punt waar nu de Stationsweg aansluit op de Zuiderzeestraatweg.
In de periode 1850-1940 werd de Stationsweg aangelegd en bebouwd en vond verdichting plaats langs de Zuiderzeestraatweg. De bebouwing bestond uit boerderijen, middenstandswoningen en enkele villa's.

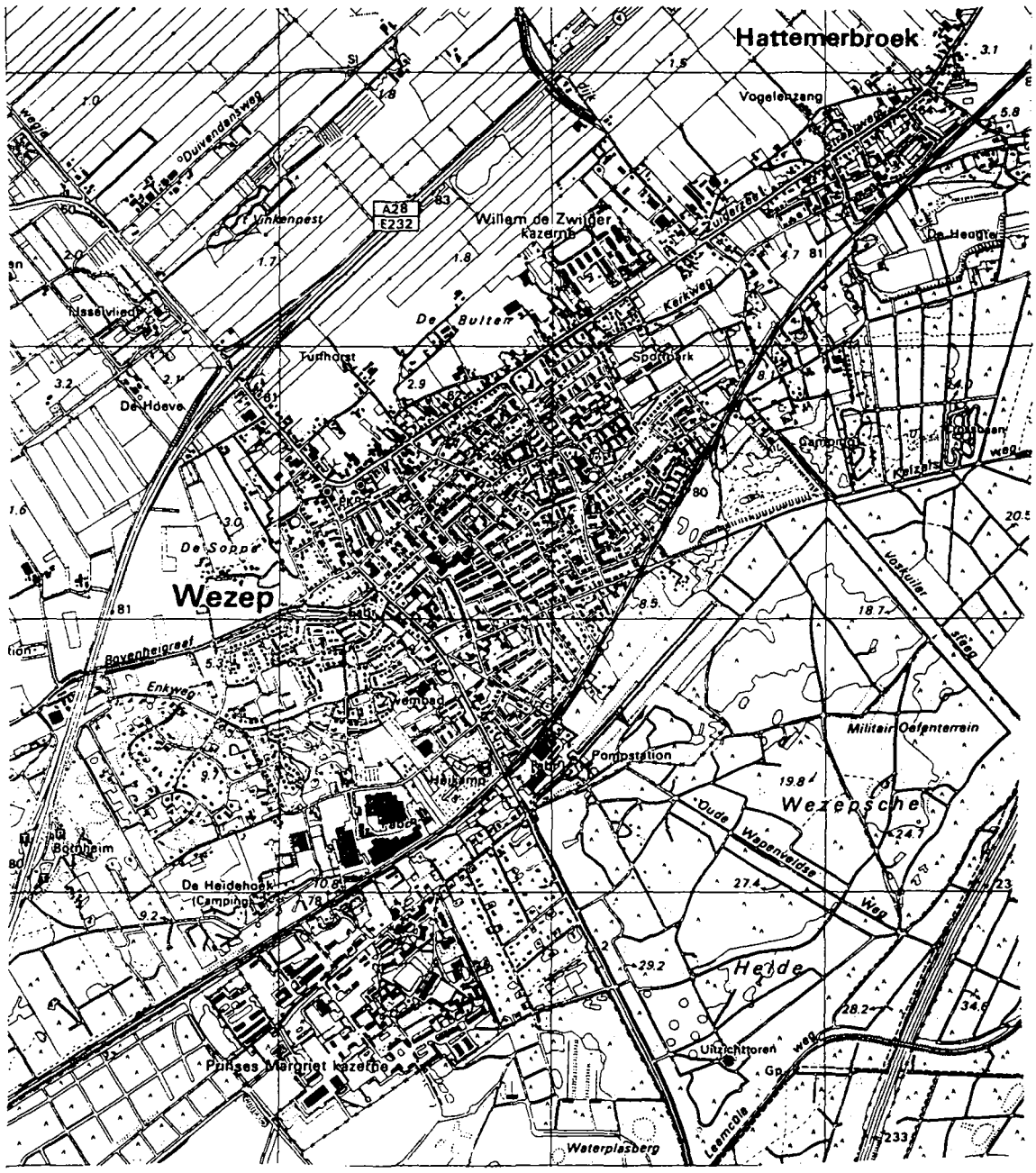

Wezep omstreeks 1990

Hattemerbroek
Deze kern kent eveneens een verdichting van de lintvormige bebouwing langs de Zuiderzeestraatweg.

Verspreide bebouwing
In het open en grootschalige noordelijk poldergebied kwam en komt zeer weinig bebouwing voor. De aanwezige boerderijen staan veelal op pollen (terpen). In de overgangszone van de stuwwal met de polder, waar de kernen liggen, komt verspreid in het slagenlandschap boerderij-bebouwing voor. In deze zone zijn ook de landgoederen Zwaluwenberg, Oldhorst en IJsselvliedt gelegen.
De totale opbouw van het gebied van zuid naar noord bestaande uit de stuwwal, het veenontginningenlandschap en het polderlandschap is nog goed herkenbaar.

4.4. Ontwikkelingen na 1940
Alle kernen binnen de gemeente Oldebroek kregen een beperkte planmatige uitbreiding. De kern Wezep heeft in de na-oorlogse periode de sterkste groei doorgemaakt. De woningbouwlocaties van Wezep zijn voornamelijk gesitueerd tussen Rijksweg A28 en de spoorlijn.
De aanleg van de Rijksweg A28 zorgde voor een nieuwe noord-zuid verbinding waardoor de Zuiderzeestraatweg als doorgaande weg aan betekenis inboette en meer als interne ontsluitingsweg is gaan functioneren.

4.5. Karakterisering geïnventariseerde bebouwing

Wonen
In de gemeente Oldebroek treffen we enkele karakteristieke bebouwing in de categorie wonen aan. In Wezep aan de IJsselvliedtlaan ligt het 19e-eeuwse gepleisterde en witgeschilderde landhuis IJsselvliedt, waarin nu een vakantiehuis van het Rode Kruis is gevestigd. Tot het complex behoren ook een koetshuis, een tuinmanswoning uit 1845 met neo-gotische elementen, een duiventil aan de overzijde van de weg in het weiland en een begraafplaatsje met een grafhuisje.
In het centrum van Oldebroek aan de Zuiderzeestraatweg liggen enkele grotere woonhuizen ten behoeve van de dorpsnotabelen, zoals de dokter (o.a. Beuken-Oord). Slechts twee villa's van rond de eeuwwisseling komen we tegen: een aan de Zuiderzeestraatweg in Oldebroek en de villa Liquenda aan de Zuiderzeestraatweg in Wezep.
Een voorbeeld van sociale woningbouw omstreeks 1925-1930 vinden we in de Goudenregenstraat in Wezep in drie in opzet identieke woningen.
Woningen opgetrokken in kalkzandsteen komen weinig voor: er staan er enkele aan de Zuiderzeestraatweg in Oldebroek en een in 't Loo.
Vrijstaande woonhuizen uit de jaren 1920-1930 treffen we in beperkte mate aan in Oldebroek, Wezep en Oosterwolde. Een typerend woonhuis uit de dertiger jaren is Den Hamborgh aan de Zuiderzeestraatweg in Wezep.

Werken
De karakteristieke bebouwing van de gemeente Oldebroek in de categorie werken bestaat voornamelijk uit boerderijen, behorend tot het hallehuistype met langsdeel. Ze zijn bescheiden van afmeting. Als afgeleide vorm komt de T-boerderij voor, vooral in Oosterwolde en Oldebroek. Een enkele krukhuisboerderij komen we ook tegen in

Oldebroek. Een enkele krukhuisboerderij komen we ook tegen in Oosterwolde en Oldebroek. Veel boerderijen liggen aan de Zuiderzeestraatweg in Oldebroek en Wezep. Een aantal is op een terp gelegen. Het merendeel heeft met riet gedekte wolfdaken. Ook de bijbehorende schuren, stallen en kapbergen zijn soms van belang, bijvoorbeeld Winterdijk 20 in Oosterwolde. Enkele landarbeiderswoningen treffen we aan in Oldebroek, Wezep en Oosterwolde.
In het centrum van Oldebroek, aan de Zuiderzeestraatweg, vinden we nog een voormalige meelmaalderij, opgericht als een coop. fabriek omstreeks 1925. Nu is er een dierenkliniek in gevestigd.

Infrastructuur
In de categorie infrastructuur treffen we in Noordeinde de Gelderse Sluis aan.

Maatschappelijke voorzieningen
In een aantal dorpskernen worden Ned. Herv. kerken aangetroffen met pastorie, van veelal jonger datum.
In Noordeinde aan de Grote Woldweg vinden we een opmerkelijke combinatie van een woonhuis met kerk, gebouwd in 1845. In Oosterwolde aan de Grote Woldweg ligt een kerk, eveneens uit 1845, op een T-vormig grondplan (van oorsprong en zaalkerkje). Er tegenover ligt de bijbehorende pastorie uit 1922. In Wezep ligt op de hoek van de Stationslaan de neo-romaanse dorpskerk, oorspronkelijk een zaalkerkje uit 1862, met uitbreidingen in 1911 en 1938.
De bijbehorende pastorie is van veel jonger datum. De pastorie in het centrum van Oldebroek dateert uit 1851 en behoort bij de als rijksmonument geclassificeerde N.H. Kerk.
Aan de Zuiderzeestraatweg in het centrum van Oldebroek ligt het voormalige gemeentehuis, daterend uit ca. 1900
In Wezep aan de Waterloopweg treffen we een niet meer in gebruik zijn en nu als opslagplaats dienst doend schooltje aan uit ca. 1925.

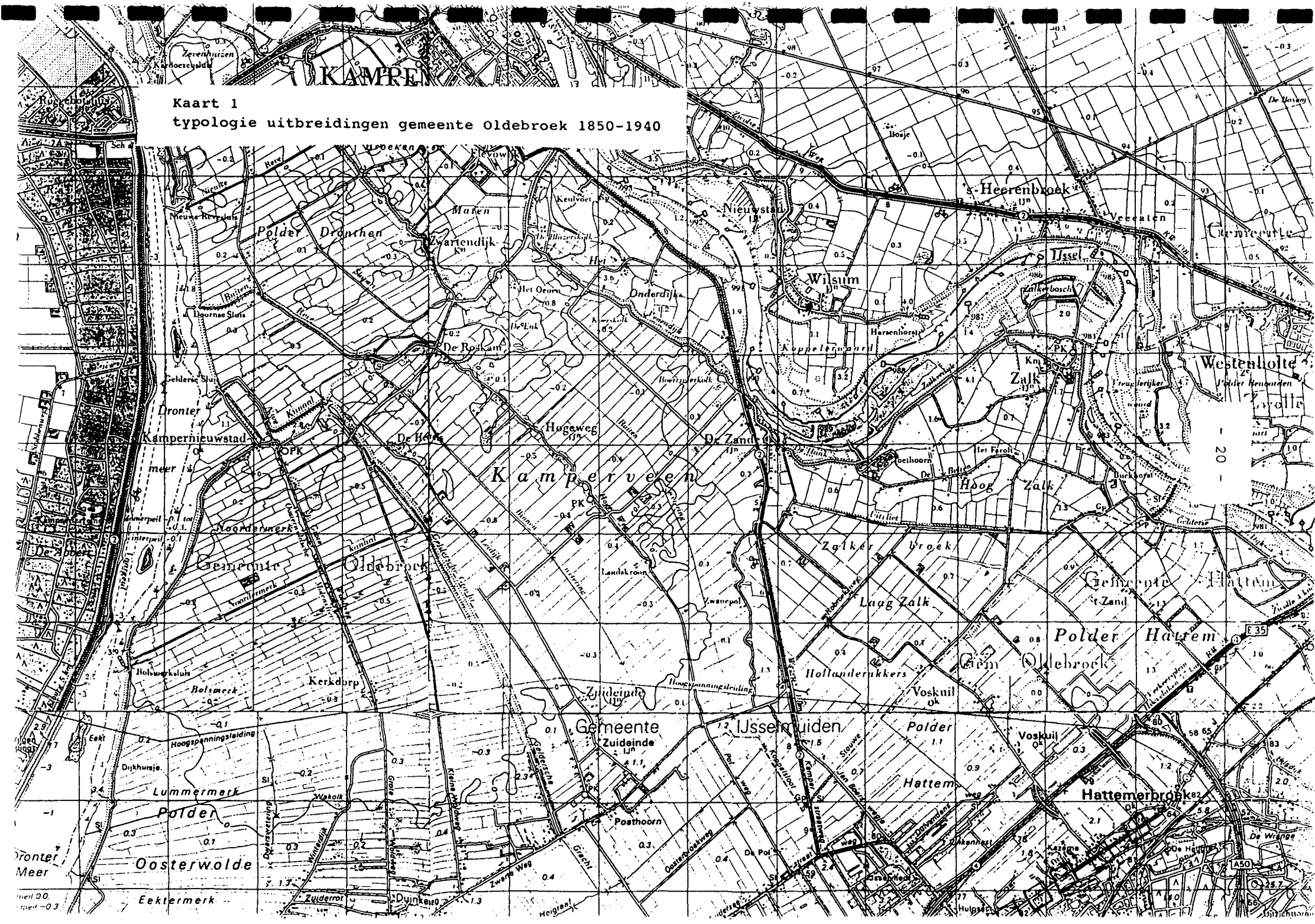
KAMPEN
Kaart 1
typologie uitbreidingen gemeente Oldebroek 1850-1940
Polder Dronthen
Zwartendijk
Nieuwstad
s-Heerenbroek
Veecaten
Wilsum
IJssel
Zalkerbosch
Westenholte
Zalk
De Roskam
Dronter
Kampernieuwstad
Hogeweg
De Zandweg
Kampervveen
Noorderbrierk
Gemeente Oldebroek
Zalker Broek
Laag Zalk
Hog Zalk
Gemeente Hattem
Polder Hattem
Gem. Oldebroek
Kerkdorp
Bolsmerk
Hollanderakkers
Voskuil
Zuideinde
Gemeente IJsselmuiden
Zuideinde
Polder Hattem
Hattemerbroek
Posthoorn
Lummermerk
Polder Oosterwolde
Oosterwolde
Eektermerk
Dronter Meer
Hoogspanningsleiding
Gelderse Sluis
Kampermeer
De Pol
De Wiange

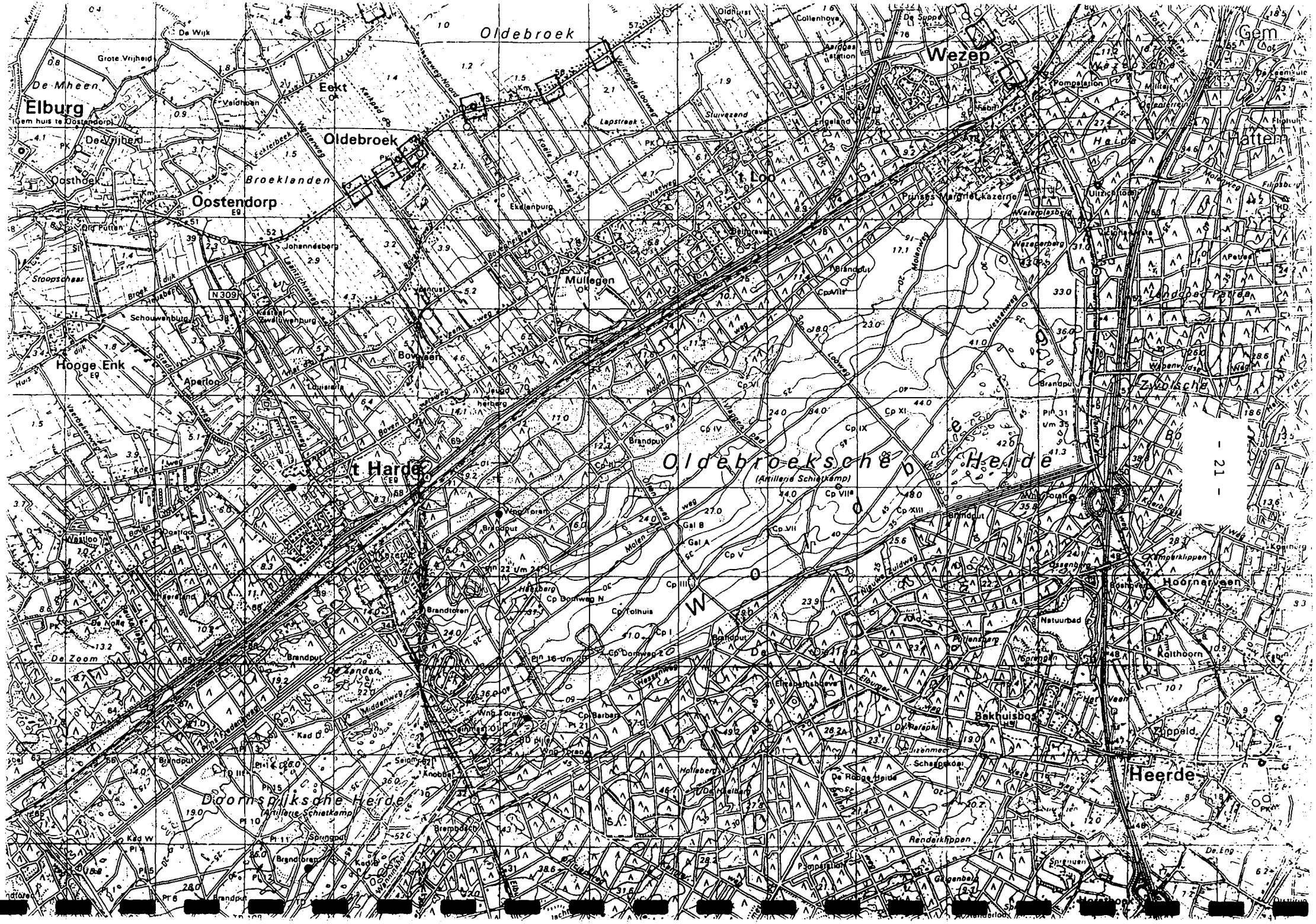
Oldebroek
Wezep
Elburg
Eekt
Oldebroek
Oostendorp
Broeklanden
't Loo
Mullegen
Hooge Enk
Aperlo
Bovenen
't Harde
Oldebroeksche Heide
(Artillerie Schietkamp)
Doornspijksche Heide
(Artillerie Schietkamp)
Hoornerveen
Heerde
Zwolsche
Gem
Zuppeld.
Bakhuisbos
Natuurbad
Kolthoorn
De Zoom
De Zanden
Brandtoren
Brandput
Springput
Brembosch
Knobbel
Seinmast
Wng Toren
Eikenbosheve
Hollebergh
De Hoge Heide
Rendeirkippen
Schaapskooi
Pompstation
Prinses Margriet Kazerne
Waterplasberg
Wezeberg
Landgoed Panbos
Wapenveldse
Molenweg
Hessenweg
Loolweg
Sluiveend
Lapstraat
Engeland
Eekterbeek
Westerweg
Kerkpad
Hanseweg-Noord
Kade
Vaenweg
Molen
Middenweg
Hessenweg
Elburgerweg
Nieuwe Zuidweg
Ossenberg
Kimperklippen
Boshoven
Gelderse Poort
Haarweg
Hoefweg
Hof
Veen
Kade W
Kad O
Kad
Pl 10
Pl 11
Pl 15
Pl 16
Pl 21
Pl 22
Pl 31
Pl 34
Pl 36
Pl 38
Pl 39
Pl 40
Pl 41
Pl 42
Pl 43
Pl 44
Pl 45
Pl 46
Pl 47
Pl 48
Pl 49
Pl 50
Pl 51
Pl 52
Pl 53
Pl 54
Pl 55
Pl 56
Pl 57
Pl 58
Pl 59
Pl 60
Pl 61
Pl 62
Pl 63
Pl 64
Pl 65
Pl 66
Pl 67
Pl 68
Pl 69
Pl 70
Pl 71
Pl 72
Pl 73
Pl 74
Pl 75
Pl 76
Pl 77
Pl 78
Pl 79
Pl 80
Pl 81
Pl 82
Pl 83
Pl 84
Pl 85
Pl 86
Pl 87
Pl 88
Pl 89
Pl 90
Pl 91
Pl 92
Pl 93
Pl 94
Pl 95
Pl 96
Pl 97
Pl 98
Pl 99
Pl 100
Pl 101
Pl 102
Pl 103
Pl 104
Pl 105
Pl 106
Pl 107
Pl 108
Pl 109
Pl 110
Pl 111
Pl 112
Pl 113
Pl 114
Pl 115
Pl 116
Pl 117
Pl 118
Pl 119
Pl 120
Pl 121
Pl 122
Pl 123
Pl 124
Pl 125
Pl 126
Pl 127
Pl 128
Pl 129
Pl 130
Pl 131
Pl 132
Pl 133
Pl 134
Pl 135
Pl 136
Pl 137
Pl 138
Pl 139
Pl 140
Pl 141
Pl 142
Pl 143
Pl 144
Pl 145
Pl 146
Pl 147
Pl 148
Pl 149
Pl 150
Pl 151
Pl 152
Pl 153
Pl 154
Pl 155
Pl 156
Pl 157
Pl 158
Pl 159
Pl 160
Pl 161
Pl 162
Pl 163
Pl 164
Pl 165
Pl 166
Pl 167
Pl 168
Pl 169
Pl 170
Pl 171
Pl 172
Pl 173
Pl 174
Pl 175
Pl 176
Pl 177
Pl 178
Pl 179
Pl 180
Pl 181
Pl 182
Pl 183
Pl 184
Pl 185
Pl 186
Pl 187
Pl 188
Pl 189
Pl 190
Pl 191
Pl 192
Pl 193
Pl 194
Pl 195
Pl 196
Pl 197
Pl 198
Pl 199
Pl 200
Pl 201
Pl 202
Pl 203
Pl 204
Pl 205
Pl 206
Pl 207
Pl 208
Pl 209
Pl 210
Pl 211
Pl 212
Pl 213
Pl 214
Pl 215
Pl 216
Pl 217
Pl 218
Pl 219
Pl 220
Pl 221
Pl 222
Pl 223
Pl 224
Pl 225
Pl 226
Pl 227
Pl 228
Pl 229
Pl 230
Pl 231
Pl 232
Pl 233
Pl 234
Pl 235
Pl 236
Pl 237
Pl 238
Pl 239
Pl 240
Pl 241
Pl 242
Pl 243
Pl 244
Pl 245
Pl 246
Pl 247
Pl 248
Pl 249
Pl 250
Pl 251
Pl 252
Pl 253
Pl 254
Pl 255
Pl 256
Pl 257
Pl 258
Pl 259
Pl 260
Pl 261
Pl 262
Pl 263
Pl 264
Pl 265
Pl 266
Pl 267
Pl 268
Pl 269
Pl 270
Pl 271
Pl 272
Pl 273
Pl 274
Pl 275
Pl 276
Pl 277
Pl 278
Pl 279
Pl 280
Pl 281
Pl 282
Pl 283
Pl 284
Pl 285
Pl 286
Pl 287
Pl 288
Pl 289
Pl 290
Pl 291
Pl 292
Pl 293
Pl 294
Pl 295
Pl 296
Pl 297
Pl 298
Pl 299
Pl 300
Pl 301
Pl 302
Pl 303
Pl 304
Pl 305
Pl 306
Pl 307
Pl 308
Pl 309
Pl 310
Pl 311
Pl 312
Pl 313
Pl 314
Pl 315
Pl 316
Pl 317
Pl 318
Pl 319
Pl 320
Pl 321
Pl 322
Pl 323
Pl 324
Pl 325
Pl 326
Pl 327
Pl 328
Pl 329
Pl 330
Pl 331
Pl 332
Pl 333
Pl 334
Pl 335
Pl 336
Pl 337
Pl 338
Pl 339
Pl 340
Pl 341
Pl 342
Pl 343
Pl 344
Pl 345
Pl 346
Pl 347
Pl 348
Pl 349
Pl 350
Pl 351
Pl 352
Pl 353
Pl 354
Pl 355
Pl 356
Pl 357
Pl 358
Pl 359
Pl 360
Pl 361
Pl 362
Pl 363
Pl 364
Pl 365
Pl 366
Pl 367
Pl 368
Pl 369
Pl 370
Pl 371
Pl 372
Pl 373
Pl 374
Pl 375
Pl 376
Pl 377
Pl 378
Pl 379
Pl 380
Pl 381
Pl 382
Pl 383
Pl 384
Pl 385
Pl 386
Pl 387
Pl 388
Pl 389
Pl 390
Pl 391
Pl 392
Pl 393
Pl 394
Pl 395
Pl 396
Pl 397
Pl 398
Pl 399
Pl 400
Pl 401
Pl 402
Pl 403
Pl 404
Pl 405
Pl 406
Pl 407
Pl 408
Pl 409
Pl 410
Pl 411
Pl 412
Pl 413
Pl 414
Pl 415
Pl 416
Pl 417
Pl 418
Pl 419
Pl 420
Pl 421
Pl 422
Pl 423
Pl 424
Pl 425
Pl 426
Pl 427
Pl 428
Pl 429
Pl 430
Pl 431
Pl 432
Pl 433
Pl 434
Pl 435
Pl 436
Pl 437
Pl 438
Pl 439
Pl 440
Pl 441
Pl 442
Pl 443
Pl 444
Pl 445
Pl 446
Pl 447
Pl 448
Pl 449
Pl 450
Pl 451
Pl 452
Pl 453
Pl 454
Pl 455
Pl 456
Pl 457
Pl 458
Pl 459
Pl 460
Pl 461
Pl 462
Pl 463
Pl 464
Pl 465
Pl 466
Pl 467
Pl 468
Pl 469
Pl 470
Pl 471
Pl 472
Pl 473
Pl 474
Pl 475
Pl 476
Pl 477
Pl 478
Pl 479
Pl 480
Pl 481
Pl 482
Pl 483
Pl 484
Pl 485
Pl 486
Pl 487
Pl 488
Pl 489
Pl 490
Pl 491
Pl 492
Pl 493
Pl 494
Pl 495
Pl 496
Pl 497
Pl 498
Pl 499
Pl 500
Pl 501
Pl 502
Pl 503
Pl 504
Pl 505
Pl 506
Pl 507
Pl 508
Pl 509
Pl 510
Pl 511
Pl 512
Pl 513
Pl 514
Pl 515
Pl 516
Pl 517
Pl 518
Pl 519
Pl 520
Pl 521
Pl 522
Pl 523
Pl 524
Pl 525
Pl 526
Pl 527
Pl 528
Pl 529
Pl 530
Pl 531
Pl 532
Pl 533
Pl 534
Pl 535
Pl 536
Pl 537
Pl 538
Pl 539
Pl 540
Pl 541
Pl 542
Pl 543
Pl 544
Pl 545
Pl 546
Pl 547
Pl 548
Pl 549
Pl 550
Pl 551
Pl 552
Pl 553
Pl 554
Pl 555
Pl 556
Pl 557
Pl 558
Pl 559
Pl 560
Pl 561
Pl 562
Pl 563
Pl 564
Pl 565
Pl 566
Pl 567
Pl 568
Pl 569
Pl 570
Pl 571
Pl 572
Pl 573
Pl 574
Pl 575
Pl 576
Pl 577
Pl 578
Pl 579
Pl 580
Pl 581
Pl 582
Pl 583
Pl 584
Pl 585
Pl 586
Pl 587
Pl 588
Pl 589
Pl 590
Pl 591
Pl 592
Pl 593
Pl 594
Pl 595
Pl 596
Pl 597
Pl 598
Pl 599
Pl 600
Pl 601
Pl 602
Pl 603
Pl 604
Pl 605
Pl 606
Pl 607
Pl 608
Pl 609
Pl 610
Pl 611
Pl 612
Pl 613
Pl 614
Pl 615
Pl 616
Pl 617
Pl 618
Pl 619
Pl 620
Pl 621
Pl 622
Pl 623
Pl 624
Pl 625
Pl 626
Pl 627
Pl 628
Pl 629
Pl 630
Pl 631
Pl 632
Pl 633
Pl 634
Pl 635
Pl 636
Pl 637
Pl 638
Pl 639
Pl 640
Pl 641
Pl 642
Pl 643
Pl 644
Pl 645
Pl 646
Pl 647
Pl 648
Pl 649
Pl 650
Pl 651
Pl 652
Pl 653
Pl 654
Pl 655
Pl 656
Pl 657
Pl 658
Pl 659
Pl 660
Pl 661
Pl 662
Pl 663
Pl 664
Pl 665
Pl 666
Pl 667
Pl 668
Pl 669
Pl 670
Pl 671
Pl 672
Pl 673
Pl 674
Pl 675
Pl 676
Pl 677
Pl 678
Pl 679
Pl 680
Pl 681
Pl 682
Pl 683
Pl 684
Pl 685
Pl 686
Pl 687
Pl 688
Pl 689
Pl 690
Pl 691
Pl 692
Pl 693
Pl 694
Pl 695
Pl 696
Pl 697
Pl 698
Pl 699
Pl 700
Pl 701
Pl 702
Pl 703
Pl 704
Pl 705
Pl 706
Pl 707
Pl 708
Pl 709
Pl 710
Pl 711
Pl 712
Pl 713
Pl 714
Pl 715
Pl 716
Pl 717
Pl 718
Pl 719
Pl 720
Pl 721
Pl 722
Pl 723
Pl 724
Pl 725
Pl 726
Pl 727
Pl 728
Pl 729
Pl 730
Pl 731
Pl 732
Pl 733
Pl 734
Pl 735
Pl 736
Pl 737
Pl 738
Pl 739
Pl 740
Pl 741
Pl 742
Pl 743
Pl 744
Pl 745
Pl 746
Pl 747
Pl 748
Pl 749
Pl 750
Pl 751
Pl 752
Pl 753
Pl 754
Pl 755
Pl 756
Pl 757
Pl 758
Pl 759
Pl 760
Pl 761
Pl 762
Pl 763
Pl 764
Pl 765
Pl 766
Pl 767
Pl 768
Pl 769
Pl 770
Pl 771
Pl 772
Pl 773
Pl 774
Pl 775
Pl 776
Pl 777
Pl 778
Pl 779
Pl 780
Pl 781
Pl 782
Pl 783
Pl 784
Pl 785
Pl 786
Pl 787
Pl 788
Pl 789
Pl 790
Pl 791
Pl 792
Pl 793
Pl 794
Pl 795
Pl 796
Pl 797
Pl 798
Pl 799
Pl 800
Pl 801
Pl 802
Pl 803
Pl 804
Pl 805
Pl 806
Pl 807
Pl 808
Pl 809
Pl 810
Pl 811
Pl 812
Pl 813
Pl 814
Pl 815
Pl 816
Pl 817
Pl 818
Pl 819
Pl 820
Pl 821
Pl 822
Pl 823
Pl 824
Pl 825
Pl 826
Pl 827
Pl 828
Pl 829
Pl 830
Pl 831
Pl 832
Pl 833
Pl 834
Pl 835
Pl 836
Pl 837
Pl 838
Pl 839
Pl 840
Pl 841
Pl 842
Pl 843
Pl 844
Pl 845
Pl 846
Pl 847
Pl 848
Pl 849
Pl 850
Pl 851
Pl 852
Pl 853
Pl 854
Pl 855
Pl 856
Pl 857
Pl 858
Pl 859
Pl 860
Pl 861
Pl 862
Pl 863
Pl 864
Pl 865
Pl 866
Pl 867
Pl 868
Pl 869
Pl 870
Pl 871
Pl 872
Pl 873
Pl 874
Pl 875
Pl 876
Pl 877
Pl 878
Pl 879
Pl 880
Pl 881
Pl 882
Pl 883
Pl 884
Pl 885
Pl 886
Pl 887
Pl 888
Pl 889
Pl 890
Pl 891
Pl 892
Pl 893
Pl 894
Pl 895
Pl 896
Pl 897
Pl 898
Pl 899
Pl 900
Pl 901
Pl 902
Pl 903
Pl 904
Pl 905
Pl 906
Pl 907
Pl 908
Pl 909
Pl 910
Pl 911
Pl 912
Pl 913
Pl 914
Pl 915
Pl 916
Pl 917
Pl 918
Pl 919
Pl 920
Pl 921
Pl 922
Pl 923
Pl 924
Pl 925
Pl 926
Pl 927
Pl 928
Pl 929
Pl 930
Pl 931
Pl 932
Pl 933
Pl 934
Pl 935
Pl 936
Pl 937
Pl 938
Pl 939
Pl 940
Pl 941
Pl 942
Pl 943
Pl 944
Pl 945
Pl 946
Pl 947
Pl 948
Pl 949
Pl 950
Pl 951
Pl 952
Pl 953
Pl 954
Pl 955
Pl 956
Pl 957
Pl 958
Pl 959
Pl 960
Pl 961
Pl 962
Pl 963
Pl 964
Pl 965
Pl 966
Pl 967
Pl 968
Pl 969
Pl 970
Pl 971
Pl 972
Pl 973
Pl 974
Pl 975
Pl 976
Pl 977
Pl 978
Pl 979
Pl 980
Pl 981
Pl 982
Pl 983
Pl 984
Pl 985
Pl 986
Pl 987
Pl 988
Pl 989
Pl 990
Pl 991
Pl 992
Pl 993
Pl 994
Pl 995
Pl 996
Pl 997
Pl 998
Pl 999
Pl 1000
- 21 -

4.6. Typologie uitbreidingen gemeente Oldebroek 1850-1940

Toelichting bij kaart 1

Type aanduiding	Type-omschrijving	Bijzondere gebieden
- Lineaire ontwikkelingen		
□□□□	- functie: gemengd of wonen - niet-planmatige en planmatige ontwikkelingen	

4.7. Bijzondere gebieden

De term bijzonder gebied wordt gehanteerd voor gebieden die zijn gebouwd of aangelegd in de periode 1850-1940. Bij de beoordeling is de criterialijst (zie blad 23) gehanteerd volgens de zgn. "MIP-handleiding". Hierbij zijn grotere samenhangende (stede-)bouwkundige structuren bekeken. Bij de bouwkundige inventarisaties zijn samenhangende bouwkundige complexen aangegeven.
Dat in de gemeente geen of weinig bijzondere gebieden voorkomen, zegt niets over de schoonheid of opbouw van de gemeente.
Gebieden gebouwd of aangelegd in de periode 1850-1940 die bijzonder zijn, komen in de gemeente Oldebroek niet voor.

Karakteristieke gebieden

Structuren van bouwkunst en stedebouw van vóór 1850 en na 1940 die een bijzondere kwaliteit hebben worden aangeduid met de kwalificatie "karakteristieke gebieden". Het betreft gebieden waarvan de hoofdelementen dateren van voor 1850 of na 1940, die ook daarna herkenbaar zijn gebleven.

CRITERIA VOOR DE AANDUIDING BIJZONDERE GEBIEDEN

I. **Intrinsieke stedebouwkundige kwaliteit, zoals:**
   1. kwaliteit van het ruimtelijk concept;
   2. betekenis vanwege de verkaveling/inrichting/voorzieningen;
   3. betekenis vanwege architectonische/architectuur historische kwaliteit;
   4. betekenis vanwege specifieke vorm voor specifieke functionele ontwikkelingen (b.v. havengebied, city-ontwikkeling, sportpark)

II. **Bijzondere historische betekenis, zoals:**
   1. structuur, bestemming of verschijningsvorm, verbonden met en duidelijk uitdrukking gevend aan een specifieke politieke, culturele, geestelijke, sociale, economische of algemeen historische ontwikkeling;
   2. betekenis voor de geschiedenis van de ruimtelijke ordening en voor de ontwikkeling van het stedebouwkundig denken;
   3. betekenis vanwege de innovatieve waarde of pioniersfunctie (type, motief, datering)

III. **Stedebouwkundige betekenis in ruimere omgeving, zoals:**
   1. betekenis als onderdeel van een groter geheel
   2. betekenis vanwege ruimtelijke relaties met de omgeving;
   3. betekenis vanwege markering van het stadsbeeld, als ruimtelijke of functionele dominant in een groter geheel of als representant van een groter geheel

IV. **Gaafheid (van de in I t/m III genoemde kwaliteiten)**

V. **Zeldzaamheid (van de in I t/m III genoemde kwaliteiten)**

GERAADPLEEGDE ARCHIEVEN/BIBLIOTHEKEN/KAARTMATERIAAL EN LITERATUUR

Archieven en bibliotheken

* Rijks Archief in Gelderland
* Katholieke Universiteit Nijmegen, Faculteit der Beleidswetenschappen
* Bibliotheken Provincie Gelderland
* Stichting Arnhemse Openbare en Gelderse Wetenschappelijke Bibliotheek
* Gemeente Oldebroek

Afbeeldingen

* Afbeelding 1 Gemeente Oldebroek in 1867
* Afbeelding 1a Gemeente Doornspijk in 1867
* Afbeelding 2 Grenswijzigingen gemeente Oldebroek 1974-1975
* Afbeelding 3 Indeling in dorpsgebieden en gemeenten
* Afbeelding 4 Geomorfologische kaart gemeente Oldebroek
* Afbeelding 5 Gemeente Oldebroek, belangrijkste wegen omstreeks 1930
* Afbeelding 6 Bevolkingsontwikkeling gemeente Oldebroek 1850-1940
* Kaart 1 Typologie uitbreidingen gemeente Oldebroek 1850-1940

Kaartmateriaal

* Bodemkaart 1/50.000, 1970
* Topografische kaart 1/25.000 en 1/50.000, diverse jaargangen
* Kaartenboek van Gelderland, 1843
* J. Kuijper, Gemeente-atlas van Gelderland 1868, Leeuwarden, 1970

Literatuur

* Boeve, H., *Wegen en paden rond de eeuwwisseling, in: Uth het Oulde-Bruck, 1982*

* Brink, B. v.d., *Het ontstaan van de Polder Oosterwolde, in: Uth het Oulde-Bruck, 1984*

* Brummel, W., *De Zuiderzeetram, in: Uth het Oulde-Bruck, 1982*

* Brummel, W., *Oldebroek's eerste en enige electrische centrale, in: Uth het Oulde-Bruck, 1983*

* Engelen van der Veen, G.A.J. van, *De bedijking langs de Zuiderzee ten noorden van Elburg, in: Bijdragen en mededeelingen Vereeniging Gelre, 1921*

* Jonkers, W., *De genese van het noordveluwse landschap, in: Uth het Oulde-Bruck, 1988*

* Juk, T., *Aanvullingen stuk 'ligging van de nederzettingen' i.p.v. de afsluiting Werkgroek Archeologie, in: Uth het Oulde-Bruck, 1988*

* Kaldeway, Houtman, A.E.A., *Iets uit het verleden van Wezep, in: Uth het Oulde-Bruck, 1984*

* Koopman, H., Beek, N. v.d., *Zo was het in het Hattemerbroek*, Wezep, 1982

* Rijkslandbouwconsulentschap voor de Veluwe, *De landbouw in de gemeente Oldebroek*, 1954

* Tenhaeff, F., *Sociaal-geografie van Doornspijk; onderzoek naar de levensomstandigheden der bevolking van plattelandsgementen*, Aerdenhout, 1946

* Wentzel, G., *Toen de zeevloeden het Noordeinde en Oosterwolde nog teisterden, in: Uth het Oulde-Bruck, 1984*

Oosterbeek, 1993

Stichting MIP-Gelderland
Oranjeweg 60
6861 BL OOSTERBEEK
tel. 085 - 336 326